

İSRAİL'İN KURULUŞ AŞAMASINDA TÜRKİYE'DEKİ MUHAFAZAKÂR CAMİANIN YAKLAŞIMI

Approach of the Conservative Community in Turkey at the Establishmet Stage of Israel

Öğr. Gör. Ahmet İŞLER

ORCID: 0000-0002-9742-1260/ Muş Alparslan Üniversitesi

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 28 Ekim 2019

Düzeltilme tarihi: 13 Kasım 2019

Kabul tarihi: 13 Kasım 2019

Anahtar Kelimeler:

Ortadoğu, Filistin, İsrail, Siyonizm, Muhafazakârlık.

Ortadoğu coğrafyası İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden şekillenmiştir. Bununla ilgili en önemli gelişmelerden biri de 1948'de İngiliz işgali altında bulunan Filistin topraklarında Birleşmiş Milletlerin kararıyla bir İsrail devletinin kurulmasıdır. Türkiye BM'de İsrail'in kurulması oylamasında ret oyu veren bir devlet olmasına rağmen, uluslararası dengeleri gözetenek İsrail'i tanıyan ilk Müslüman ülke olmuştur. Türkiye'deki muhafazakâr camia, Filistin topraklarında devlet olarak tanınan İsrail'in Siyonist politikalarla genişleme ve "arz-ı mev'ud" hedefiyle Ortadoğu'da istikrarsızlığa neden olduğunu dillendirmektedir. Yanı sıra Türkiye'deki muhafazakâr düşünce Siyonist politikaların karşısında Kudüs meselesini tüm İslam âleminin ortak davası olarak görmektedir. Bu çalışma, kendilerini İslamcı olarak tanımlamamakla birlikte, yayınlarında İslami dil kullanan, kimilerince de İslamcı görülen, ancak kendilerini muhafazakâr olarak adlandırmanın en doğrusu olacağı bazı düşünürlerin, 1948'de İsrail devletinin kuruluşundaki tepkilerine odaklanmıştır. Bu meyanda Eşref Edip'in *Sebillürreşad*, Ömer Rıza Doğrul'un *Selamet* ve Necip Fazıl Kısakürek'in *Büyük Doğu* isimli dergileri incelenecektir.

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article history:

Received 28 November 2019

Received in revised form 13 Nov. 2019

Accepted: 13 November 2019

Keywords:

Middle East, Palestine, Israel, Zionism, Conservatism.

The Middle East geography was reshaped after the Second World War. One of the most important developments related to this is the establishment of an Israeli state in 1948 in the Palestinian territories under the British occupation by the decision of the United Nations. Despite having voted against the establishment of Israel in the UN poll, Turkey was the first Muslim country to recognize Israel by paying regard to the international balances. The conservative community in Turkey, claims that Israel, which was recognized as a state in the Palestinian territories, has caused instability in the Middle East through its expansion and "the promised land" targets through Zionist policies. Besides, the conservative thought in Turkey considers the question of Jerusalem as the common cause of all the Islamic world against the Zionist policies. This study focuses on the reactions of some thinkers who did not define themselves as Islamists but used an Islamic language in their publications and hence were considered Islamists by some, but who should most appropriately be called as conservatives, to the establishment of the state of Israel in 1948. In this context, *Sebillürreşad* by Eşref Edip, *Selamet* by Ömer Rıza Doğrul and *Büyük Doğu* by Necip Fazıl Kısakürek will be examined.

Giriş

İsrail sorunu yirminci yüzyıl boyunca Ortadoğu'nun siyasetine yön veren önemli konuların başında gelmektedir. İsrail devletinin kurulduğu 1948'den günümüze bölgede çatışma ve istikrarsızlık devam ede gelmiştir. İsrail'in işgal ve genişleme politikası sadece Filistin topraklarıyla sınırlı değildir ve çevre ülkeleri de tehdit etmektedir. Öte yandan Batılı devletler İsrail'i koruma bahanesiyle Ortadoğu üzerinde bir hegemonya kurmayı hedeflemekte ve İsrail devleti ileri bir karakol görevi yapmaktadır.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: a.isler@alparslan.edu.tr

Ayrıca Siyonizm düşüncesi Yahudilik gibi Hıristiyanlığı da ilgilendiren bir olgu olarak yüzyıllar boyunca varolagemiştir. Bu olgu, Hz. İsa'nın yeryüzünde hükümdar olacağı bin yıllık dönemi (Millennium) ifade etmektedir. Hz. İsa'nın gelişi ise Yahudilerin Filistin'e geri dönüşleriyle mümkün olacaktır. Bununla birlikte bir politik hareket şeklinde beliren Siyonizm düşüncesi 19. yüzyıla has bir durumdur (Taylor, 1992: 13).

Filistin toprakları üzerinde bir Yahudi devleti kurmayı hedefleyen Siyonist düşünce, Theoder Herzl'den önce 1799'da Napoleone Bonapart'ın Asya ve Afrika'daki Yahudilere Kudüs'te kendi bayrakları altında bir devlet kurmaları için çağrıda bulunmasıyla başlamıştır. Avrupa'da ulusçuluk fikirlerini Yahudi terimlerine uyarlayan bazı düşünürler, "Kutsal Topraklar"a dönüşü romantik bir tasarıma dönüştürmeyi başarmışlardır. Böylece kültürel Siyonizm meydana gelmiş, bu amaçla Filistin toprakları üzerinde Yahudilerin kültür ve ulusal ruhlarının yeniden canlandırılması hedeflenmiştir (Montet, Lods, Rappoport, Garaudy, 2006: 15-16). Aslında Siyonizm, Nil'den Fırat nehrine ulaşan "Arz-ı Mev'ud" topraklarını kapsayan bir İsrail devleti fikrini Talmud'un Tevrat'ındaki mitolojik hikayelere dayandırmaktadır (Erdoğan, 2005: 53). "Herzl vizyonu, pratik yaklaşımı, misyonerlik heyecanı ve azmiyle Yahudi milliyetçiliğini bir siyasi programa dönüştürebildi" (İskit, 2017: 21). Siyonizm'i siyasal alana çeken Theodor Herzl, 1897'deki Dünya Siyonizm Kongresi'nde "biz, Yahudi ulusunu barındıracak olan evin temelini atmak için buradayız" (Taylor, 1992: 18) ifadeleri toplantının temel amacını ifade etmektedir. Herzl fikirleriyle bir Yahudi devletini kurduğunu ileri sürmüş, 1896'da yazdığı "Yahudi Devleti" adlı eserinde de kurulacak devletin mahiyetini ortaya koymuştu. Ancak Herzl, İsrail'in kurulmasında Avrupa'nın desteğini almasına rağmen, önündeki en büyük engelin Osmanlı Devleti olduğunu görmekteydi. Onun ifadesiyle Siyonizm'in amacına ulaşabilmesi için "Osmanlı'nın dağılması"ni beklemek gerekecekti (Erdoğan, 2005: 65-68). Çünkü Osmanlı Devleti Siyonizm'in nihai hedefini görmekte ve Filistin'e yapılan göçe ve Yahudi yerleşimine engel olmaya çalışıyordu. Osmanlı Devleti 1880 yılından itibaren Yahudilerin Filistin'e göç etmesi ve toprak satın alarak yerleşmelerini yasakladı (İskit, 2017: 22). Muhammed Kutup'a göre II. Abdülhamid Siyonizm'in hedeflerinin farkındaydı ancak gerek "Hilafet Devleti", gerekse de İslam dünyasındaki Müslümanların içinde bulunduğu durum, bunu önleyecek güçte değildi (Kutup, 2011: 624). Karakoç da benzer şekilde Osmanlı Devleti'nin yıkılışını "Filistinlilerin başına gelen felaketler"le bir görmektedir (Karakoç, 1990: 15). 1909 yılında İstanbul'da dört Siyonist gazetesinin redaksiyonunu yapan Wladimir Jabotinsky'e göre de, Siyonizm'in tek umudu "Türk imparatorluğunun yıkılması"ydı (Jabotinsky, 2013: 10). I. Dünya Savaşı'nda İngiliz ordusunda bir Yahudi Lejyonu'nun kurulmasına öncülük eden Jabotinsky, savaşta tek amaçlarının Filistin'de bir İsrail devletini kurmak olduğunu belirtmiştir (Jabotinsky, 2013: 85).

Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Osmanlı Devleti'nin topraklarını kendi aralarında Sykes-Picot gizli anlaşmasıyla bölüşen İngiliz ve Fransızlar, Balfour Bildirgesi (1917) ile de Yahudilere Filistin'de bir devlet kurma sözü vermişlerdi. Savaş sonunda İngilizlerin yönetiminde kalan Filistin toprakları, 1922'de Milletler Cemiyeti'nin kararıyla İngiliz himayesine bırakılmıştır (Chesnot, Lama, 2005: 26). Israel Zangwill'in 1901'deki yazısında belirttiği, "Filistin halkı olmayan bir ülke, Yahudiler ise ülkesi olmayan bir halktır; halksız ülkeyi, ülkesiz halka verin" ifadeleri İsrail devletinin ayak seslerini işaret etmesi bakımından önemlidir. Nitekim 1920 ve 1930'lu yıllarda Yahudiler ve Filistinliler arasında anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Kudüs müftüsü Hacı Emin El Hüseyini liderliğinde örgütlenen Filistinliler, "Filistin Ulusal Hareketi"ni başlatmaya çalışmış, Yahudiler ise, "Avrupa temelli modernist bir milliyetçilik akımı olan Siyonizm" çerçevesinde teşkilatlanmışlardı. Filistinliler hem İngiliz işgaline hem de Yahudilerin toprak satın alarak güç kazanmasına karşı durmaya çalışmışlardı (Özden Cankara, 2018: 13). Bu direniş, Kudüs'ün İslam ve Arap kimliğini korumaya dönük bir harekete dönüşmüştür. Bu meyanda Kudüs, sıradan bir toprak parçası değil, "Müslümanların yüreğinde ve inançlarında ilk kible, İsva ve Miraç şehri, kutsal şehirlerin üçüncüsü, peygamberlik ve bereket diyarı, ribat ve cihat yurdudur" (Karadâvi, 2010: 13). Siyonistler ise, "seçilmiş" bir halk olarak "vaat edilen Kutsal topraklara dönüş"ü hedefleyerek Kudüs'ü geri almanın peşindeydiler (Garaudy, 2014: 164-165). Siyonistler bu hedef doğrultusunda dünyada örgütlenmeye ve çalışmalara yönelmişlerdi. Bu amaçla 1920'de Filistin'e göçü ve yerleşimci Yahudilere yardım gayesiyle İstanbul'da "Filistin Bürosu"nu kurmuşlardı. 1948-1949 yılları arasında sadece Türkiye'den İsrail'e 30.657 kişi göç etmiştir (Arslan, 2006: 200).

İsrail'in Kuruluşu

İsrail'in kuruluşuna giden yolda modern ulusçu bir yapı arz eden Siyonizm'in siyasi faaliyetleri etkili olmuştur. Siyonizm "İrk Miti", "Toprak Miti" ve "Eski Ahit"e dayanarak, Herzl'in girişimleri ve sömürgeci güçlerin desteğiyle önemli bir aşamaya gelmiştir. Ayrıca Avrupa'daki Yahudi düşmanlığı (antisemitizm), bu hareketin "itici gücü" olmuştur. (Garaudy, 2014: 206, 283). Hatta Garaudy'e göre, bazı Siyonist yöneticiler Nazilerle iş birliği yapmış, Hitlerin Yahudi katliamı, Siyonist hedefler için "yararlı" görülerek Filistin'e göçü hızlandırmıştır (Garaudy, 2014: 326-327). Bernard Lewis'e göre de özellikle Siyonizm'e kayıtsız kalan Arap bölgelerindeki Yahudiler, yaşanan şiddet, ölüm ve Yahudi karşıtlığı karşısında Siyonizm'e yönelmiş ve Filistin'e yerleşimleri hızlanmıştır (Lewis, 1996: 215-216).

29 Kasım 1947'de İsrail'in kurulmasını hazırlayan Birleşmiş Milletler (BM)'in "Taksim" kararı sonucu İngilizler kuvvetlerini çekmiş, 14 Mayıs 1948'de Yahudi Ulusal Konseyi İsrail Devleti'nin resmen kurulduğunu ilan etmiştir. BM'deki oylamada ABD ve Sovyet Rusya İsrail lehine oy kullanırken, Türkiye ve Arap Devletleri aleyhte oy kullanmıştı. İsrail'in saldırgan ve yayılmacı politikası üzerine Arap birlikleri Filistin'e girmiş ancak BM araya girerek 11 Haziran 1948'de ateşkes imzalamıştır. Arap-İsrail Savaşı sonrası yapılan antlaşmada İsrail, taksim edilen topraklardan daha fazla yer almıştır. Batı'nın desteğini sağlayamayan Türkiye, İsrail'in kurulmasına karşı çıksa da dış politikadaki dengeler, İsrail karşıtı politikasını değiştirmiştir. Türkiye, on bir ay sonra İsrail'i fiilen tanıdığını Türk kamuoyuna duyurmuştur (Şenel, 2014: 164-165).

İsrail'in tanınması süreciyle ilgili resmî açıklama Dış İşleri Bakanı Necmeddin Sadak tarafından yapılmıştır. Sadak 8 Şubat 1949'da Anadolu Ajansına verdiği bir demeçte: *"İsrail devleti bir vakıadır. Otuzdan fazla devlet tanımıştır. Arap temsilcileri de İsrail temsilcileriyle konuşmaktadırlar. Türkiye'ye gelince, Uzlaştırma Komisyonunda vazifemizi daha iyi görebilmek için bugünkü durumumuzu değiştirmemeği daha faydalı buluyoruz"*

demişti. Bu açıklamanın ardından Birleşmiş Milletler Filistin Uzlaşma Komisyonu (BMFUK) Türkiye temsilcisi Hüseyin Cahit Yalçın, 5 Mart 1949 tarihindeki: *"Türkiye'nin İsrail'i tanınması hususu, hükümetimizin bileceği bir iştir. Fakat bu, ilerde mutlaka tahakkuk edecektir. Zira bütün dünya devletleri, İsrail'i tanımaya başlamışlardır"* sözleri İsrail devletinin resmen tanınmasını işaret etmiştir. Nihayet 28 Mart 1949'da Türkiye İsrail'i tanıyan tek Müslüman devlet olarak tarihe geçmiştir (Şenel, 2014: 167). Türkiye'nin bu tutumu Arapların nezdinde *"Türkiye'nin İslam'a ve Araplara sırtını döndüğü"* şeklinde görülmüştür (Karpata, 2013: 258).

İsrail Devletinin Kuruluşunda Muhafazakâr Camianın Yaklaşımı

Müslümanların ilk kiblesi olan Kudüs'ün işgal edilmesi ve Filistin topraklarında bir İsrail devletinin kurulması sadece Filistinlilerin değil, tüm dünya Müslümanlarının sorunu olarak görülmüştür. Filistin davasına sahip çıkmak gerektiğini belirten Ahmet Varol, Filistin'i *"tüm İslam aleminin kalesi"* olarak görmektedir. Ona göre bu mücadeleye katılan Filistinliler sadece kendi toprakları için değil, İslam aleminin de mücadelesini vermektedirler. Ayrıca Siyonistlerin "Büyük İsrail" hedefi tüm İslam milletleri için bir tehdit olarak durmaktadır (Varol, 2010: 150).

İsrail Devleti'nin resmen kurulduğu 1948'de muhafazakâr camia Siyonist devletin varlığından rahatsızlık duymuşlardır. Mehmet Akif Ersoy'un damadı Ömer Rıza Doğrul, *Selamet* adlı dergisinde Filistin meselesini İslam aleminin *"en büyük davası"* olarak görmektedir. Ona göre 1947 yılında Filistin'in Yahudiler arasında taksimi demek; Siyonistlerin tüm bölgeyi sömürmesi ve ekonomik gücüne dayanarak genişlemesi demektir. Siyonizm bu dava için komünizm ile de iş birliği halindedir ve Siyonistler "işgalci" konumundadır. Müslümanların bu davayı kazanmaları için desteklenmeleri lazımdır. Filistin sorununun sadece Filistinlilerin meselesi olmadığını altını çizen Doğrul, Arap Birliği'nin derhal İsrail'e müdahale etmesini istemiştir (Doğrul, 1947a: 5).

Doğrul'a göre, Amerika'nın Yahudileri desteklemesi, Siyonizm baskısından kurtulma ve Ortadoğu'da siyasi, ekonomik ve askeri mahiyette *"ileri bir karakol"* sahibi olmak istemesidir. Doğrul,

Kasım 1947’de Filistin’in taksimi kararı verildiğinde bütün Arapların savaş kararını “Mukaddes Cihad” olarak adlandırmıştı (Doğrul, 1947b: 2).

Tüm İslam aleminin Filistin’i desteklediğini belirten Doğrul, Türkiye’nin İsrail karşıtı bir politika izlediği dönemde “En Büyük Dava”, “Mukaddes Cihad” olarak tanımladığı Filistin’i en önemli gündem maddesi olarak takip etmiştir. Ancak kısa süre içinde Türkiye’nin İsrail’i tanıması *Selamet* dergisinin de Filistin meselesine olan yaklaşımını değiştirmiştir. İsimlessiz olarak verilen haber içeriğinde, nihayet bizde İsrail’i tanımaya karar verdik, başka türlü davranmamıza imkân yoktu, eğer Araplar başarılı olmuş ve Filistin’i kurtarmış olsaydılar muhakkak onları da tanıyacaktık gibi ifadeler yer almıştı. Doğrul’un üslubuna benzerlik taşıyan haber içeriğine göre, İsrailoğulları Filistin’e yerleşmiş, Araplar mütareke yapmıştı. Bundan dolayı Türkiye devleti İsrail’in mevcudiyetini tanımak zorunda kalmıştır. Dergideki yazıda Türkiye’nin İsrail’i tanıması şöyle değerlendirilmiştir:

“Hükümetin bu hareketine hiçbir diyecek yok...bilakis hükümetin bu hareketini takdir ve tasvip etmek icap eder. Çünkü hükümet bu hususta Türk genel oyuna gösterilmesi gereken en büyük saygıyı göstermiş, Türk milletinin Arap milletine karşı en samimi kardeşlik hisleriyle bağlı olduğunu takdir ederek Birleşmiş Milletler toplantılarında Arap davasını desteklemiş, daha sonra da dünya milletleri İsrail devletini tanımak için koşuştukları halde son dakikayı beklemiş ve ancak Arap milletleri mütareke yapmağa ve bu suretle zimnen veya seraheten İsraili tanıdıktan sonra, bu devleti tanımaya karar vermiştir.” (Selamet, 1949: 12).

İsrail’in kurulması hadisesinin Türk halkı için memnun edici olmadığı, Türklerin asırlarca Filistin’i müdafaa ettiği, Filistin’in Türkler içinde mukaddes bir yer olduğu belirtildikten sonra, Filistin’i Araplara devrettiklerini, İngilizleri Filistin’e Türklerin değil, Arapların soktukları, bu duruma İngilizlerle beraber Arapların sebep olduğu ileri sürülmüştür. Bu ifadeler Arapların Birinci Dünya Savaşı’ndaki “ihamet” söylemiyle paralellik göstermektedir. Ayrıca Filistinlilerin Türklerin kendilerini yalnız bıraktığı sitemine karşı, bu sözlerinin “saçma” olduğunu belirten *Selamet* dergisindeki yazıda, Araplara düşen şeyin öncelikle kendi aralarında birlik kurmaları, kendi davalarına sahip çıkmaları ve bu davada mücadeleden sonra aciz kaldıkları anda, din kardeşlerinden yardım istemeleri beklenmektedir. Çünkü Araplar hakkıyla mücadele etmemişken, Türklerden yardım istemeleri anlamsızdı. Onların bu durumundan dolayı Filistin elden çıkmış ve bu durum Araplara “ilahi bir ceza”ydı. Türk milleti bu olayda üzüntü duymuş ancak olan olmuş, Araplar büyük bir imtihandan başarısız olmuştu. Hükümet Arap kardeşlerinin hissiyatını yaralamaktan çekinmiş ancak İsrail devletini tanımak, Türk milletinin hoşuna gitmese de bunu yapmak zorunda kalmıştı. Ayrıca yazının devamında Arapların Türkleri bundan dolayı mazur göreceğinden şüphe duyulmadığı ve Arapların bundan ders çıkarmaları umulmaktadır (Selamet, 1949: 12-13). Ayrıca Doğrul başka bir yazısında İngiliz sömürgeciliğin Siyonizm’e verdiği destek karşısında Araplara bir devlet kurulmadığını eleştirmiştir (Doğrul, 1948: 268).

Sebilürreşad dergisi, İsrail’in kurulmasıyla “Filistin için Cihadı Mukaddes” manşetini kullanmıştır. Dergi yazarlarından Cevat Rifat Atilhan Komünizm ile el ele veren Siyonizm’in İsrail devletini kurduğunu belirtmiştir. İsrail’in kurulması yalnız Türkiye için değil, bütün Asya için büyük tehlike olduğu belirtilmiştir (Atilhan, 1948: 7). Atilhan, bu duruma sebep olan unsurun İslam milletleri arasındaki “tefrika”ya bağlamıştır. Bu tefrikanın sonucu olarak, “kıtalara yayılan koca bir millet, dünyanın en zelil bir milleti tarafından yurdundan sürülüyor hak-i zillet ve esarete seriliyor”du (Atilhan, 1949a: 44). Öte yandan Atilhan, İsrail devletini kuran Yahudilere karşı birlik olunması halinde Siyonist tehditten kurtulabileceğini belirtmektedir. (Atilhan, 1949b: 73).

Sebilürreşad dergisinin bir diğer yazarı M. Raif Ogan, Tanzimat’tan beri Mason teşkilatların hâkim olmaya başladığını ve bunların İttihatçılara sirayet ettiğini ileri sürmektedir. Ona göre Millî Mücadele döneminde hayal kırıklığına uğrayan masonlar, Türkiye’de “inkılapçı” adı altında yüksek makamlarda bulunmuş, İttihatçıların döneminden daha fazla güçlenmişlerdi. Devlet içinde devlet olan masonları Mustafa Kemal tasfiye etse de bugünlerde yine masonlar etkin olmaya çalışmaktadırlar. (Ogan, 1948: 393,395).

Sebilürreşad dergisinin sahibi Eşref Edip de Yahudilerin kurduğu devleti masonluk üzerinden ele almıştır. Ona göre Filistin’de kurulan Yahudi devleti masonlar için “büyük istinatgâh”tı. Yahudilerin

en büyük hedefi ise Türkiye'nin güney sahillerine sahip olmaktı (Eşref Edip, 1950: 242). Eşref Edip, "sarı kuvvet" şeklinde ifade ettiği masonluğu ve İsrail'in kurulmasını Türkiye için büyük bir tehdit olarak görmekte ve Siyonizm'in Türkiye'deki destekçilerine işaret etmektedir. İsrail'in Türkiye tarafından tanınması sürecinden önce, Siyonist Dış İşleri basın ve istihbarat bürosunun Türkiye ile ilgili: "Menfaatlerimiz karşılıklıdır. Türkiye Cumhuriyeti inkılâpçı bir devlettir. Onun düsturu, geriliği boğmak olduğuna göre, kendimizi bu sahada ve daha birçok sahalarda (?) müşterek görmekteyiz. Bu bölgede müşterek halledeceğimiz birçok dâvalar (?) vardır" sözlerini paylaşan Eşref Edip, İsrail'in bu açıklamasına şu ifadelerle tepki göstermiştir:

"Demek inkılâpçılık sahasında ve daha şimdilik açığa vurmamak istemedikleri birçok sahalarda Yahudi ve Türk devletleri ve askerleri omuz omuza çalışacaklar, birçok dâvaları müştereken halledecekler!.. Acaba müştereken halledeceğimiz bu dâvalar nedir? Komünizme karşı müşterek bir cephe tesisi diye, tevile imkân yoktur. Çünkü sözün sıyak ve sibakı bu dâvaların 'inkılâpçılık' sahasında olduğunu göstermektedir. Demek Halk Partisinin devrimcilik umdesine Siyonistler kendilerini bir müttefik olarak göstermekle icabında bu dâvaya iştirak edeceklerini söylemektedirler."(Eşref Edip, 1948: 391).

Yahudileri Türk düşmanı olarak nitelendiren Eşref Edip, İstanbul'daki bir toplantıda Ankara ve İzmir'de de "farmason şubeleri" açmağa karar verildiği haberinin Türkçe Siyonist bülteninin beyanıyla eşzamanlı olmasını da manidar gömüştür. Ona göre bu bülten masonlar ve Siyonistlerle ilgili "büyük gaflet" içindedir. Eşref Edip Filistin'de yaşananları ve Filistin topraklarına Yahudi yerleşim politikasını ise şöyle aktarmıştır:

"750 bin Müslüman Arabi yuvasından, ocağından kaçırıp perişan eden bu zulüm ve hiyanet şebekesi, hiç şüphesiz ki bu bültende türlü türlü fesatlar ve melânetler neşrile masum Türk efkârım teşviş edeceklerdir. Ümit ederiz ki ait olduğu makamlar, bu fesat ve melânete karşı lâzım gelen tedbirleri almakta ihmal göstermeyeceklerdir. Daha ilk nüshasında bu sene zarfında Filistine 130 bin Yahudi hicret ettiğini, bu sene nihayetinde Filistindeki Yahudilerin adedi 880 bine balığ olacağını Türklere duyurmak istiyorlar!.. Kıbrısta, Avrupa'da, Balkanlarda bulunan bütün Yahudilerin Filistine muhaceretleri temin edilmiş olduğunu, hattâ Çindeki Yahudilerden bile davet telgrafları aldıklarını Türklere temin ediyorlar." (Eşref Edip, 1948: 391).

Eşref Edip, Siyonist tehlikesine karşı İslam milletlerinin acilen bir araya gelmesini ve bir İslam Kongresi düzenleyerek Siyonist devlete karşı birlik çağrısını yapmıştır. Ona göre, Filistin meselesi sadece Arap dünyasının meselesi değil, bir "İslam davası"dır. "İslam dünyasının kalbine saplanan bu Yahudi hançerinin" gün geçtikçe ne kadar büyük bir felaket olduğunun anlaşılacağını kaydeden Eşref Edip, tüm İslam devletlerinin delegelerinden oluşacak bir heyetin İslam Kongresi adı altında "ehl-i salıp" Siyonist İsrail'e karşı ortak tedbirler almasını, Araplar içindeki tefrikayı ortadan kaldırarak vahdeti oluşturmasını ve Müslüman devletleri harekete geçirmesi gerektiğini zikretmiştir. Aksi halde İslam milletlerinin geleceği büyük tehlikelerle dolu bir istikbal bekleyecektir (Eşref Edip, 1949: 200).

İsrail'in Türkiye tarafından tanınması konusuna gelince, Yahudi hükümetinin buna sevindiği, Müslüman milletlerin ise müteessir olduğunu ifade eden Eşref Edip'e göre Yahudiler yüz binlerce Müslümanı yerlerinden yurtlarından etmiş, bin üç yüz senedir Müslümanların ellerinde olan mukaddes toprakları gasp etmiştir. İngiliz, ABD ve Rusların desteğiyle kurulan İsrail'in Müslüman olmayan devletlerin tanınmasını doğal bulan Eşref Edip, Müslüman bir ülke olan Türkiye'nin "işgalci Siyonistleri tanımalarının siyasi hikmetinin" ne olduğunu merak eder. Suriye sefirinin beyanatına göre, arabuluculardan biri olan Hüseyin Cahit Yalçın'ın da değindiği, Müslüman muhacirlerin durumu halledilmeden İsrail'in tanınmayacağı vaat edilmiştir. Ancak birdenbire Türkiye'nin İsrail'i tanımalarını şaşırtıcı bulan Eşref Edip'e göre Türkiye ekonomik birtakım çıkarlardan dolayı İsrail'i tanımışsa, bu karar Müslüman, mazlum bir millet olan Filistinlileri üzecektir. Bu durum tarih boyunca mert ve kahramanca yaşamış olan Türk milletine "kara bir leke" olarak görülecektir. Bu ihtimali zayıf gören Eşref Edip'e göre, Türkiye'nin İsrail'i tanınması Türkiye'nin NATO'ya girmek istemesi, paktın dışında kalmak istememesi, bundan dolayı Amerika'ya eli boş gitmek istememesidir. (Eşref Edip, 1949: 200).

Necip Fazıl'ın *Büyük Doğu* dergisi ise, İsrail'in kurulduğu tarihlerde Filistin meselesini gündemine almadığı görülmektedir. Derginin söz konusu aylarda ilgilendiği konu başlıkları, Türkiye'deki Patrikhane, Komünizm tehlikesi, Köy Enstitüleri'nin faaliyetleri, CHP karşıtlığı ve Türklük konuları olmuştur. Derginin içeriğine bakıldığında Türkiye için önemli bir dış mesele olan Kıbrıs konusuna önem atfedilmiş ancak Filistin meselesine pek ilgi gösterilmemiştir. İsrail'in kurulduğu yıllarda müstear isimlerle yazılar yazan Necip Fazıl, Osmanlı Devleti'nde gizli olan Yahudiler ve masonlar üzerine yazılar neşretmiştir. Ona göre, bunlar İttihatçılarla beraber II. Abdülhamid'i devirmiş ve bu durum Türkiye'de şimdiye kadar yaşanan buhranın sebebi olmuştur (Prof. Ş. U., 1949a: 2). İsrail'in kurulduğu ve Türkiye'nin İsrail'i tanıdığı zamanda dış politika konusunda ise, Amerika'ya giden Dışişleri Bakanı Necmeddin Sadak'ın, İran Şah'ının kız kardeşi ve Suud prensinden daha aşağıda ilgi ve alaka görmesini eleştirmiştir. Kısakürek, Truman'ın Sadak'la sadece dört dakika konuştuğunu aktararak, bunun sebebinin CHP'deki komünist unsurlara bağlamıştır ve bu soğuk karşılanmadan dolayı hükümetin istifa etmesini belirtmiştir (Dedektif X Bir, 1949: 1). 1896'da Herzl'in ortaya attığı fikirler, dünyada Yahudi olmayan ve Yahudiliğe zıt hükümetleri devirmek ve Filistin'de bir devlet kurmak olduğunu ifade eden Kısakürek, bu planların gerçekleştiğini söyleyerek konuya şöyle yaklaşmıştır: "...Yahudi meselesi kendisini irklaştırmış bir ruhun topyekûn insanlığa karşı girdiği suikastı bütün tarihi, hali ve istiklalile anlayabilmek davasıdır." (Prof. Ş. U., 1949b: 2). Necip Fazıl'ın yazılarında bir Yahudi karşıtlığı görülse de, İsrail'in kurulduğu tarihlerde mason karşıtlığı ve II. Abdülhamid üzerinden bir yaklaşım gösterildiği görülmektedir. Necip Fazıl açısından sonraki yıllar Filistin davası önemli bir konu iken, Türkiye'nin İsrail'i tanımamasına değil de, Dış İşleri Bakan'na ABD başkanının ilgi göstermemesinden dolayı hükümetin istifa etmesi gerektiğini belirtmesi şaşırtıcıdır. Necip Fazıl sonraki yıllarda da ele aldığı konu Siyonizm'in Osmanlı Devleti ve Türkler ile ilgili politikaları ve İttihatçılığın ve laiklerin Yahudiliğin asıl hedeflerini anlamamaları üzerinedir. (Prof. Ş. Ü, 1951: 15).

Nitekim muhafazakâr düşünce açısından Filistin/Kudüs meselesi evrensel bir dava olarak görülmektedir. 1967 İsrail-Arap Savaşı'nda İsrail'in galip çıkması ve topraklarını genişletmesi muhafazakâr camiada rahatsızlık uyandırmıştır. 1968'de İzmir'de kurulan Türkiye Siyonizm'le Mücadele Derneği, kamuoyunu Siyonizm'e karşı uyarma gayesi edinmiştir. Yahudilerin tepkisine neden olan dernek, sonraları Arap aleminde kurulan Siyonizm'le Mücadele derneklerine öncülük etmiştir (Bozkurt, 2016: 603). *Fedai* dergisi Mısır'da Nasır'ın mason localarını kapatması üzerine şu haberi paylaşmıştır: "BRAVO NASIR! ... Ey Allahım, uzak eyleme bir Nasır da bize ver de bu fesat yuvalarından kurtulalım. Selâm sana Nasır, binlerce selâm!" (Fedai, 1964: 17).

Türkiye Siyonizm'le Mücadele Derneği (TSMD)'nin 16 Şubat 1969 kurultayında, *Fedai* dergisi başyazarı Kemal Fedai Coşkuner, Siyonizm'le mücadeleyi şöyle ifade etmiştir:

"Siyonizm'le mücadele Türkiye'nin en büyük davasıdır. Tehlikeleriyle düşünülürse, böyle bir cemiyette vazife alabilecek kimselerin ancak idealist kimseler olabileceği tabiidir. Bir dev cesametinde olan düşmanımızın madde üstünlüğü yanında bizim varlığımız bir karınca mesabesinde. Ancak şu var ki; küfre karşı yegâne dayanağımız olan iman kuvvetiyle hayatımız bahasına da olsa mücadeleye devam edeceğiz" (Bozkurt, 2016: 608).

Milli Türk Talebe Birliği (MTTB)'nin milliyetçi-muhafazakârlıktan İslami kimliğe yönelmesiyle dünyadaki tüm Müslümanlar ilgi alanına girmiştir. Bilhassa Filistin meselesi "ümmetin ortak meselesi ve davası"na dönüşmüştür. MTTB, 1969 yılında Yahudileri boykot amacıyla "Mescid-i Aksa Haftası"ni tanzim etmiş, İsrail karşıtı bir politika izlemiştir (Kayhan, 2017: 135). "İsrail, Ortadoğu'nun ve İslam ülkelerinin bağında açılmış bir yara gibi gittikçe büyümekte, kanamakta ve kangren haline gelmektedir." (Diriliş, 1988: 15). Filistin-Kudüs davası edebiyat çevrelerince de dile getirilmiştir. Nuri Pakdil "Anneler ve Kudüsler" adlı şiir kitabında bu davayı ne denli savunduğunu göstermiş, "Ben Kudüs'ü kol saati gibi taşıyorum" mısraında dile getirdiği şekliyle hayatı boyunca savunmuştur (Pakdil, 2014: 58).

Sonuç

İsrail'in 1948 yılında resmen kurulmasıyla Türkiye'deki muhafazakâr kesim, rahatsızlığını açık bir biçimde dile getirmiştir. Ancak İsrail'in Türkiye tarafından da tanınması sonunda muhafazakâr camianın da bunu kabullendiği, buna karşılık Arapları suçladıkları müşahede edilmektedir. Bu yaklaşımın somut örneği olarak, Filistin'i en büyük dava olarak nitelendiren Ömer Rıza Doğrul'dur. Doğrul'un yayın organı *Selamet* dergisi, yayınlarında devletin bu yaklaşımını olağan karşılamış ve Arapları suçlamıştır. Bu yaklaşım biçimi, I. Dünya Savaşı sonrası Araplara yönelik "ihamet" suçlamasını hatırlatması bakımından önemlidir. Hâlbuki dönemin muhafazakâr düşüncesi Tek Parti dönemiyle ilgili resmi tarih anlayışını benimsemediğini de görmekteyiz. Eşref Edip, İsrail'in kurulması ve Türkiye'nin İsrail'i tanınması sürecini masonluk üzerinden değerlendirerek, Siyonizm'in sadece Filistin değil Türkiye sınırları içinde bir tehlike olduğunu ileri sürmüştür. Necip Fazıl ise, İsrail'in kurulması sürecini Yahudilerin İttihatçılarla elbirliği içinde tahttan indirdikleri II. Abdülhamid üzerinden aktarmaktadır. Filistin meselesine en fazla değinen ve muhtelif dergilerde bu konuyu ele alan kişi ise Cevat Rifat Atilhan olduğu görülmektedir. Atilhan İsrail sorununun tüm İslam âleminin meselesi olduğunu ileri sürüyor ve bu duruma sebep olan unsurun İslam milletleri arasındaki tefrikadan kaynaklandığını belirtiyordu.

Müslümanların ilk kıblesinin Kudüs olması hasebiyle kutsal olarak görülen Filistin'de bir Yahudi devleti kurulmasına sessiz kalmayan dönemin mütedeyyin muhafazakârları, İsrail'i tanıyan ilk Müslüman ülke olması hasebiyle Türkiye'deki CHP iktidarına bu konu ile ilgili ciddi bir tepki gösterdiği söylenemez. Bu durum Tek Parti döneminin muhalefete izin vermemesi veya muhafazakâr düşüncenin devletçi anlayışıyla izah edilebilir. Neticede İsrail devletinin kurulmasında Ortadoğu'yu sancılı günlerin beklediğini belirten muhafazakâr kesim, bu sorunu yayınlarında yeterince işlememesi ve Türkiye'nin İsrail'i tanınmasını normal görmesi bir tezat oluşturmaktadır. Ancak söz konusu muhafazakâr düşünürler sonraki tarihlerde Filistin meselesini sahiplenecek ve bu düşüncenin devamı niteliğindeki İslamcılar, 1970'lerden sonra Filistin meselesini bir Arap-İsrail sorunu olarak değil, tüm Müslümanları ilgilendiren bir dava olarak göreceklendir.

KAYNAKÇA

Sürelî Yayınlar

Atilhan, C. R. (1948). Filistin için Cihad-ı Mukaddes: *Sebilürreşad*, C.1, S.1, Mayıs.

Atilhan, C. R. (1949a). Ey Koca Arap Milleti, Ne İdin Ne Oldun?: *Sebilürreşad*, Sayı: 28, Ocak.

Atilhan, C. R. (1949b). Seyahat İntibaları: 2 İslam Dünyasında Uyanan Şuur: *Sebilürreşad*, S. 55, Ağustos.

Atilhan, C.R. (1963). Memleketimizi Tehdit Eden Kurtlar: *Fedai*. S. 1, Ağustos.

Dedektif X Bir. (1949). Bu İfşadan Sonra Hükümet İstifa Etmelidir: *Büyük Doğu*, Y. 5, S. 9, 6 Mayıs.

Diriliş. (1988). Filistin'in Kara Yazısı. S. 7, 5 Eylül.

Doğrul, Ö. R. (1947a). Filistin Meselesi: *Selamet*. S. 1, 23 Mayıs.

Doğrul, Ö. R. (1947b). Mukaddes Bir Cihad: *Selamet*. S. 30, 12 Aralık.

Doğrul, Ö. R. (1948). İslam Âleminin Davaları-Filistin'de Bir Arap Hükümetinin Kurulması: *Sebilürreşad*, S. 17, Ekim.

Eşref Edip, (1948). Türklerin Kalbine Sokulan Siyonist Hançeri: *Sebilürreşad*, C.1, S. 25, Aralık.

Eşref Edip, (1949). Siyonist Tehlike: *Sebilürreşad*, C.II, S. 38, Nisan.

Eşref Edip, (1950). Türk Milletini Tehdit Eden Tehlikeler: *Sebilürreşad*. C. IV, S. 91, Kasım.

Fedai, (1964).S.10. Mayıs.

Karakoç, S. (1990). Birliğin Gücü: *Diriliş*, C. 7, S. 79, 19 Ocak.

Ogan, M. R. (1948). Atatürk ve Farmasonluk: *Sebilürreşad*, C.1, S. 25, Aralık.

Prof. Ş. U. (1949a). Ve Masonluk: *Büyük Doğu*, Y. 5, S. 3, 25 Mart.

Prof. Ş. Ü. (1949b). Yahudi Meselesi: *Büyük Doğu*, Y. 5, S. 24, 19 Ağustos.

Prof. Ş. Ü. (1951). Yahudi Davası: *Büyük Doğu*, Y. 7, S. 58, 1 Haziran.

Selamet. (1949). İsrail Devletini Tanımak: S. 81, 6 Nisan.

Telif Eserler ve Makaleler

Arslan, A. (2006). *Avrupa'dan Türkiye'ye İkinci Yahudi Göçü*. İstanbul: Truva Yayınları.

Bozkurt, C. (2016). *Türkiye Siyonizmle Mücadele Derneği ve Faaliyetleri*. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1): s. 603-622.

Chesnot, C., Lama, J. (2005). *Filistinliler: 1948-1998 Fedai Nesli: Silahlı Mücadeleden Özerkliğe*. Çev. Sezai Arusoğlu, İstanbul: Doruk Yayınları.

Erdoğan, H. (2005). *Büyük İsrail Stratejisi*. İstanbul: IQ Kültürsanat Yayıncılık.

Garaudy, R. (2014). *İlahi Mesajlar Toprağı: Filistin*. Çev. Cemal Aydın, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

İskit, T. (2017). *Diplomasinin Gücü: Modern Ortadoğu'nun Şekillenmesi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Jabotinsky, W. (2013). *Sadece Bir Emir Kipi: İsrail'i Kur*. Çev. Atilla Aşçı, İstanbul: Yeditepe Yayınları.

Karadâvi, Y. (2010). *Her Müslüman'ın Ortak Davası: Kudüs*. Çev. İzzet Marangozoğlu, İstanbul: Nida Yayınları.

Karpat, K.H. (2013). *Osmanlı'dan Günümüze Ortadoğu'da Millet, Milliyet, Milliyetçilik*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Kayhan, B. (2017). *İslam Gençliğinin Stratejisi*. İstanbul: Kayhan Yayınları.

Kutub, M. (2011). *Çağdaş Fikir Akımları*. Çev. M. Beşir Eryarsoy, İstanbul: Beka Yayınevi, 2011, s.624-626.

Lewis, B. (1996). *İslam Dünyasında Yahudiler*. Çev. Bahadır Sina Şener, İstanbul: İmge Kitabevi.

Montet, E., Lods, A., Rappoport, A.S., Garaudy, R. (2006). *Tarihte ve Günümüzde Siyonizm ve Yahudilik*. Çev. Adnan Yazıcı v.d. İstanbul: Örgün Yayınevi.

Özden Cankara, P. (2018). *İslamcıların Filistin Sorununa Yaklaşımı*. İstanbul: Matbuat Yayınları.

Şenel, B. (2014). *İsrail Devleti'nin Kuruluşunda Türkiye'nin İsrail'i Tanıma Süreci*. Akademik Orta Doğu, Cilt 9, Sayı 1, s. 157-178.

Taylor, A. R. (1992). *İsrail'in Doğuşu*. İstanbul: Pınar Yayınları.

Varol, A. (2010). *Filistin Hakkında Yanılgılar*. İstanbul: Beka Yayınları.